

Om Tisvildeleje, Tisvilde Overdrev

- og nogle landliggerses bosætning

Af Michael Pers

Da rigshofmester Povl Laxmands slægt i 1560 valgte at opgive Asserbo slot mod i stedet at få forleningen af Bekkevold i Skåne, kom Asserbo ind under Kronen. Ved den lejlighed blev der fremstillet en fortegnelse over alt det gods Asserbo ejede. I registret forekommer stednavnet Saltbooleye (senere stavet Saltbodleje) med 16 »boder«, småhuse, hvoraf der årligt svaredes 8 tdr. saltet torsk og 8 tdr. tørret kuller. Da torsk og kuller fortrinsvis fanges om vinteren, må bodeme formodes at have været beboet af fiskere året rundt.

Saltbodleje antages at have været det oprindelige navn for stedet, men på et kort fra 1787 benævnes det Tidsvilde Fiskerleje. Kortet (se side 4) viser tydeligt den tidlige bebyggelse, som næsten uforandret kan genkendes.

Fisker Peder Gudmandsen med sønnen Jens Pedersen og børnebørn. Fotograferet i 1900 af Theodor Haarløv.

Indtil slutningen af forrige århundrede var Tisvildeleje kun disse 12-14 huse, der lå ved havet neden for strandbakkeme. Mod vest strakte skoven og flyvesandet sig milevidt, så fiskerne kun havde naboer mod øst, folkene på Kildegården, Dyrekærgård, Vieholmgård, Stuebjerggård og dem i Tisvilde By.

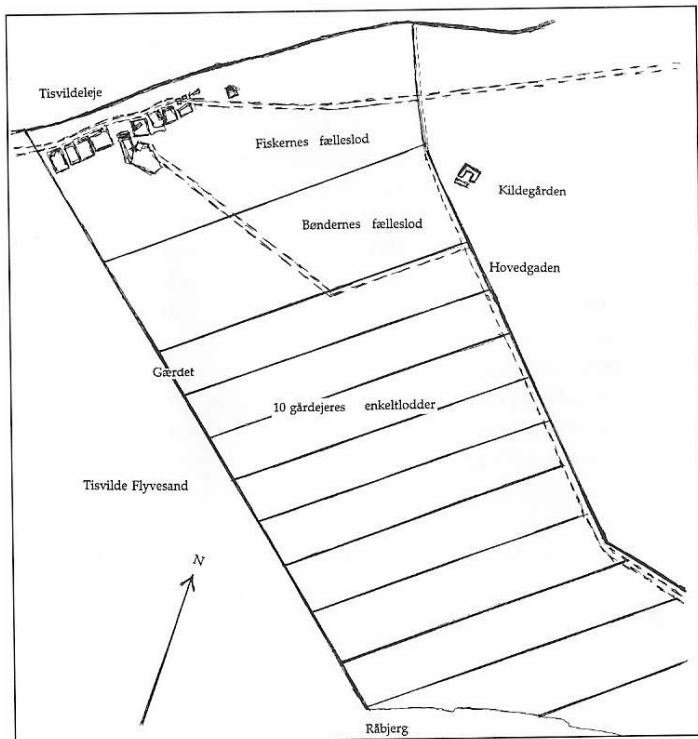
Fiskemes isolerede og ensformige tilværelse gav grobund for overtro og varsler. Fisker Hjalmar Pedersen (1913 -) kan bekræfte, at det betød uheld at møde en kvinde, når man var på vej til fisken: »Når de købte garnene til båden og mødte et kvindemenneske, kunne de lige så godt vende om!«. »Det var bedst at sætte gam om søndagen, onsdag-torsdag var det ringeste«. »Når Hesseløv svæver, bliver det nordenvind«.

Sandflugten var blevet dæmpet ved den mindeværdige indsats 1724-38, men den nyplantede skov havde hårde kår. Kvæget på græs drev omkring hvor det ville og ved at æde beplantningen øgede det risikoen for ny sandflugt. Man ind-

forskrev 3 hyrder fra Jylland, og hjalp sig med dem 1738-46, hvorefter det blev pålagt »sandvogteren« at holde kvæget ude. Men det var jo lettere sagt end gjort, og i løbet af 1773 og de følgende år blev det delvis ødelagte jorddige ombeplantningen udskiftet med et stengærde.

Det hårde arbejde med bygningen af stengærder var pålagt bønderne, og som vederlag fik hver af gårdmændene 6 læs lyng (senere 6 læs ved) årlig og afslag på 4 Rdl. i skatter.

Endnu i 1792 var forholdene dog, trods alle anstrengelser, stærkt kritisable. Gærdet var gennembrudt 23 steder og »uventet af vedkommende« påtruf man hele hjerde af kvæg inden for indhegningen. Men bevoksningen havde alligevel fået så godt fat, at man i 1793 kunne udskifte sandflugtsinspektøren med en førstinspektør og sandvogteren med en skovfoged.

Tegning efter kort fra 1814 visende skovgærdet og den nye opdeling i fælleslodder og enkeltlodder.

Det var lykkedes gradvis at udvide det beplantede areal, så skoven omkring år 1800 imod øst nåede til det gærde, der fra Råbjerg følger Gærdevej til Brantebjerg: Det store område mellem Brantebjerg og Tisvildeleje, dengang kaldet Tidsvilde Flyvesand eller Tidsvilde Overdrev, var bevokset med marehalm, græs og lave vækster, der bandt sandet. I 1809 fandt man, at jordbunden var forbrødet så meget, at området burde tillægges skoven med henblik på beplantning.

Da kreaturerne imidlertid stadig skulle have græsningsmuligheder, valgte man at dele Overdrevet med et snorlige stengærde fra Råbjerg til Tisvildeleje, således at den store vestlige del indlemmedes i Hegnet, medens den mindre østlige del fortsat kunne anvendes til græsning. Da det forekom uovekommeligt at bygge gærdet tilstrækkelig højt, gravede man uden for gærdet en grøft, 2 alen bred, som skoven stadig mener at have hævd på! Som noget nyt blev græsningsområdet opdelt i lodder. Ude ved kysten på bakkeme omkring Lejet fik fiskerne en fælleslod, hvoraf hver havde ejendomsretten til 1/12. Bønderne fik også en fælleslod, der grænsede til fiskemes, medens 10 gårdejere fik ejendomsret over smålle enkeltlodder, hvis indbyrdes skel svarerede til forløbet af de nutidige veje i området.

For den unge generation af fiskere må det have været en nærliggende tanke at få lov at bygge eget hus på familiens andel i fælleslodden, så de kunne få foden under eget bord i stedet for under trange kår at dele bolig med forældrene. Men der skulle først spares op, og tilladelse til udstykning lod vente på sig. Der var dog to undtagelser. I 1867 havde fisker Ingeman Hansen (1837-1913) bygget sig et beskedent hus, Vængevej 35, ved skellet mellem fiskernes og bøndernes fælleslodder, og fisker Gudmand Jensen (1860-1944) byggede i 1886, tæt ved de gamle huse i fiskerlejdet, Hovedgaden 94, på en del af familiens andel i fællesloddet. Den næste der byggede var strandfogeden.

Den direkte årsag hertil var, at toldtaten i 1891 oprettede en opsynspost for kyststrækningen mellem Liseleje og Rågeleje. Johan Martin Nielsen (1848-1925), der var ejer af Tisvilde Krø og søn fra Fogedgården i Tisvilde By, søgte og fik ansættelsen som opsynsmand og strandfoged med en årlige gage på 600 kr og forpligtelse til at lade sig opføre en bolig ved Tisvildeleje. Hvad kunne da være bedre egnet end Måjbakken, dvs. den del af fiskemes fælleslod, der lå nærmest skoven og som havde det frie udsyn over Stenørkekrogen, stranden, og havet fra Sjællands Odde til Kullen? Det forholdt sig tilmed så heldigt, at ejeren af den pågældende 1/12 af fællesloddet var Johan Niensens svoger, fisker Anders Cornelius sen (1848-1930), der var villig til at sælge.

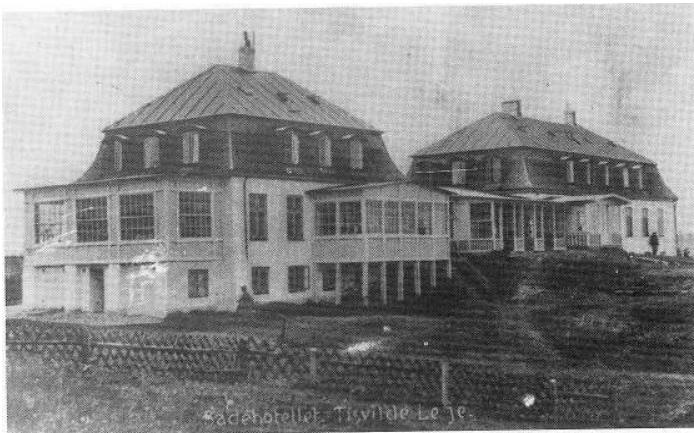
Byggeriet blev straks sat i værk, selvom købekontrakten på den 5000 m² store parcel først blev underskrevet 1893, efter at huset var færdigbygget. I 1896 forelå der udstykningstilladelse, så det endelige skøde kunne udstedes.

I mellemtiden havde muremester Ferdinand Kielberg (1838-1911) fra Hillerød erhvervet den nordøstlige del af fiskernes fælleslod, kaldet Hyrdebakken, hvor han i 1895 med V. Thaning Holck (1856-1936) som arkitekt, lod opføre et ståteligt badehotel. Det var en dristig disposition at bygge et stort hotel på dette øde sted, hvor der kun fandtes de gamle fiskerhuse neden for bakken og nogle få gårde og enkelte småhuse spredt over de vidtstrakte, forblæste og sandede græsningsarealer. Hotellet måtte have eget elektricitetsværk og en vindmølle til op-pumpning af vand, og transportforholdene var primitive. Først 1897 besluttedes det, under Kielbergs medvirken, at føre Gribskovbanen frem fra Kagerup til Helsingør. Under bygningen af hotellet havde transporten af materialer været et problem, som måtte løses ved hjælp af pramme, der lagde til ved en interimistisk

anløbsbro på stranden neden for bakken.

Den initiativrige muremester Ferdinand Kielberg, fotograferet 1890.

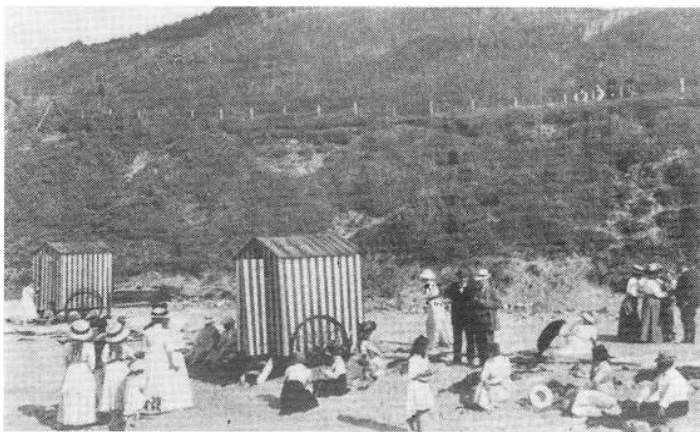
Badehotellet ca. 1900.

Det skulle vise sig, at Kielberg havde set rigtigt. Udsigten over havet var formidabel, og baderejser til kursteder i Europa florerede. Det helsebringende badeliv kunne nu kombineres med en hidtil upåagtet mulighed for kontakt med en særpræget dansk natur, tilmed i rimelig afstand fra hovedstaden og under komfortable forhold. Det nye hotel blev beundret. I bladet »Hver 8. Dag«, juli-sept. 1897, kunne man under rubrikken »Længs Kysten« læse: »Efter at være kommet igennem Tisvilde By, høiner Terrænet sig, indtil Toppen er nået af de tildels græs-

Om Tisvildeleje, Tisvilde Overdrev

- og nogle landliggers bosætning

klædte Brinker ved Havet. Fra disse overskue s paa een Gang Strandbredden, Fiskerlejet og Havet, ligesom den mægtige Skov, og man fængsle s af den stor-slæde og maleriske Natur. Med rette blik paa disse Omgivelser er da ogsaa i 1895 det anseelige i Empirestil byggede Hotel opført på ovennævnte Brinker. I den forreste store Bygning er der i Stueetagen høie og rummelige, med megen Smag udstyrede Restaurationslokaler med Billardværelse og Veranda, medens Gjæsteværelserne ligger i Etagerne ovenover. Denne Bygning er forbundet med en anden, endnu større Pensionatsbygning. Forbindelsen imellem disse tilvejebringes ved den mellemliggende høie og luftige Spisesal, med Vinduer baade ud mod Vandet og Landet. I Pensionatsbygningen findes 70 smukt monterede Værelser«.

Hotellets gæster nyder strandlivet.

Ved siden af hotellet lod Kielberg opføre et sommerhus til sig selv og sin store familie. Hustruen Caroline Florentine (kaldet »Flora«) f. Olsen (1843-1923) fødte ham 11 børn, hvoraf de 7, der nåede voksen alder, skaffede Ferdinand og Flora 17 børnebørn. Foruden hjemmet i Hillerød med megen selskabelighed styrede Flora Kielberg med stor dygtighed husførelsen på Tisvilde Badehotel.

Allerede i sommeren 1895, inden det endelige hotel var fuldt udbygget, indfandt de prominente gæster sig. Blandt gæsterne den første sommer kan nævnes en fransk litterat Mathly, fru Anna Rothe (1850-1937) med to døtre, tidligere intendant ved Det kongelige Teater, etatsråd F. I. G. Bemer (1823-1914) med to døtre og kommitteret ved Statsbaneme Theodor Haarløv (1878-1952) med hustru og to sønner. Familien Haarløv blev så betagne af stedets natur, at de under sommeropholdet, d. 13. august 1895, købte en byggegrund på Majbakken ved siden af strandfogeden. Derefter blev Kielberg bedt om at udfærdige forslag til et hus på grunden. Han spildte ikke tiden, allerede en uge senere forelå et skriftligt tilbud, som accepteredes. Familien Haarløv kunne derfor i sommeren 1896, som de første »københavnere« flytte ind i deres eget sommerhus i Tisvildeleje. Dette hus, der brændte 1925, blev prototypen for andre huse med udsigt over havet, som Kielberg de følgende år byggede til feriebølg for bl.a. sagfører Pøter Baumann (1841-1910), professor, dr.jur. Carl Torp (1855-1929) og professor, dr.phil.

VEJBY-TIBIRKE ÅRBOG 1992

Hans Olik (1862-1924). Haarløv gav 4334 kr for huset, Olik 4380, så der var tale om en slags typehusproduktion til fast pris.

De to sommerhuse på Majbakken, som Kielberg byggede 1895-96. Bemærk tagrykkens nordiske« stil. Nedenfor fiskerhus bygget på fælleslodden kort tid efter. Foto 1912.

De unge fiskere må have indset, at hvis dette byggeri for tilflyttere fortsatte, risikerede de at miste deres naturlige arveret til fælleslodden. Ingeman Hansens' søn Peter Christian Hansen (1865-1910) byggede i 1892 på hjørnet af Vængevej og Hovedgaden. Jørgen Christiansen (1862-1941), en søn fra det der senere blev kaldt »Bådebyggerenshus«, realiserede i 1898 drømmen om eget hus, ved at bygge »Nordly« neden for Sortebacken. I denne lavning mellem bakkerne opførtes der i de følgende år en samling næsten ens fiskerhuse. De hvidkalkede huse var tækkede med røde tegl, der var prægede med et karakteristisk mønster. Alle disse huse havde et udhus, hvortil familien flyttede, når hovedhuset blev udlejet til sommergæster.

Kielbergs huse var andeledes. De havde ligesom strandfogedens, nordiske træk som husene i Vallekilde (Martin Nyrop, 1884). I 1901 solgte familien Haarløv deres hus på Majbakken til en slægtning, direktør på Gamle Carlsberg, Rudolph Koeføed (1862-1924). Huset blev overtaget med indbo, så der blev udfærdiget en inventarliste, der fortæller lidt om husordenen i en sommerbolig i de dage:

Herskabssege med Skraa- og Fodpuder	5 styk
Pigesenge med do.	2 styk
Enkelte Servanter med Stel	3 styk
Dobbelt Servanter med Stel	1 styk
Spildepande	4 styk
Vaskebord med Stel i Pigekammeret	1 styk

Blandt »Glas og Porsellain«:

Sovekammerkaraffer med Glas	5 styk
Kaffekopper	Par 12
Thekopper	Par 6
Pigethekopper	Par 6

Om Tisvildeleje, Tisvilde Overdrev

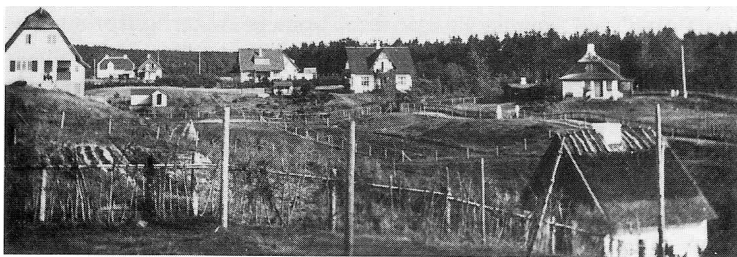
- og nogle landliggeres bosætning

Afkøbekontrakten, der blev skrevet i forbindelse med overtagelsen af huset på Majbakken', fremgår det: » At der er forbeholdt Grundens tidligere Ejer, Fisker Anders Corneliussen, Ret til at benytte Arealets Skraaning til Græsning af Faar, samt at Ejeren af »Tisvilde Badhotel«, Muermester F. Kielberg ved Deklaration af Juli 1896 har forpligtiget sig og fremtidige Ejere af nævnte Badhotel, til at levere Villaen godt og rigeligt Vand, fra det af ham for tiden tilhørende Badhotels Brønd, ved sammes Pumpeværk, gennem en særlig Rørdledning, ført til Villaens Køkken, dog at Rørdledningens Vedligeholdelse paahviler Villaens Ejer«. Rudolph Koefoed og hans efterkommere fik »godt og rigeligt« vand gennem denne rørdledning, indtil vandforsyningen blev overtaget af Tisvilde Vandværk (1936). Da hotellets vindmølle med pumpeværket var beliggende herved en kilometer fra huset, var det et både bekosteligt og diistigt arrangement.

Et andet vidnesbyrd om Kielbergs format kan læses i referatet fra Vejby-Tibirke sogneråds møde den 3. august 1895: »Et Andragende fra Fiskeme paa Tisvilde Leje om Hjælp til en Fangearmeller Høfter bilagt et Tilbud fra Kielberg om at ville indbetale 500 Kroner i Kommunes Kasse saafremt Sogneraadet giver mindst et lignende Beløb til omhandlede Foretagende. Sogneraadet beslutter at give 600 Kroner i omhandlede Øjemed«.

Der skulle dog, trods Kielbergs generøsitet, gå endnu en halv snes år før fiskerne fik »Bølgebryderen« (1906-07). Fiskernes fælleslod var af flere grunde blevet udstykket før det bagved liggende Overdrev. Dels var det her udsigten over havet fandtes, dels havde fiskerne mere brug for penge end for jord. Gårdmændene var bedre stillet og de havde større behov for græsningsarealerne, så de tøvde med at udstykke deres lodder. Adkomst til andel i bøndernes fælleslod overgik dog, ved arv eller salg af ejendomme i Tisvilde By, til personer, der ikke havde brug for græsningsarealer og som var villige til at sælge.

I 1894 overdrog forstanderen på drengehjemmet Godhavn, Axel Frydensberg (1851-1917) sin andel til fisker Ingeman Hansen der, som nævnt, allerede 1867 havde bygget sit ensomt beliggende hus på grænsen mellem de to fælleslodder. I 1899 overlod Ingeman Hansen huset og den tilkøbte jord til sin svigersøn fisker Erik Pedersen (1852-1935), der boede der til sin død.

Udsigt fra Sortebakken mod skovbrynet. Det lille stråttækte hus i forgrunden er Julius Gjellerups »Musikhus«. Ved skovgærdet »Det hvide hus«, efterfulgt af Tybjergs, Trolles, Philipsen-Prahms og Munk Plums. Længst mod venstre Gardes og nedenfor begyndelsen til Ida Tvedes lille hus. Foto 1918.

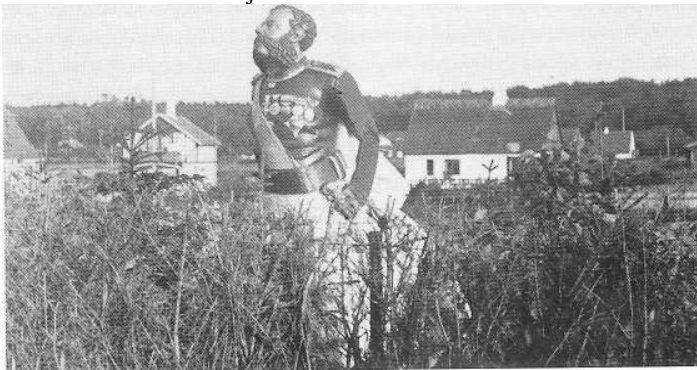
»Gamle Erik« holdt bier, og det var spændende at se ham røgte sine stader, iført bredskygget stråhat, beskyttelsesnet og langpibe. Allerede få år efter overtagelsen af ejendommen stod det imidlertid Erik Pedersen klart, at han havde fået

mere jord end han havde brug for, så han solgte i 1904 en langstrakt parcel langs skovgærdet til malerinden Louise de Richelieu (1854-1933), som byggede »Det hvide Hus« tæt ved den forreste af gårdmændenes enkeltlodder. Derved blev hun nabo til kriminalassessor, senere højesteretsdommer Erland Tybjerg (1863-1925), der allerede i 1900 havde bygget tæt ved skoven på en storsmuk parcel udstykket fra Kildegårdsens lod, der omfattede området mellem nuværende Vængevej og Julsgårdsvej. Ejendommen blev senere overtaget af sønnen, dispachør Niels Tybjerg (1897-1965) og hans franskfødte kone Jeanne, som med sit sydlandske temperament blev en kendt skikkelse i sommerlandet. Var man i biografen med børnene, kunne man, hvis filmen udartede, opleve at høre et råb igennem mørket: »Mais c'est trop fort - c'est trop fort pour les enfants!«

I århundredets begyndelse, da der ikke var flere byggegrunde med havudsigt at få i Tisvildeleje, blev det naboskabet til Hegnet, der især lokkede tilflytterne. Der blev i disse år langs skovgærdet bygget en række store solide huse, hvis ejere fortrinsvis var jurister og læger. I 1907 var der på parcellen ved siden af Tybjergs bygget et sommerhus, der ejedes af Asta Marie Akeleje Berg, g.m. fuldmægtig Steffen Berg. I 1915 blev det overtaget af dr. med. Axel Trolle (1863-1925), der efter en betydelig udvidelse gav det navnet »Trollehus«. Det kom til at udmærke sig ved at være det første hus på egnen, som fik installeret WC

med septiktank og en stor vandbeholder oppe på loftet, hvortil der daglig pumpedes vand fra brønden. Efter sigende fandt den dertil engagerede fisker dreng indretningen aldeles tåbelig!

Axel Trolle var gift med Vita f. Ingerslev. Deres 6 børn blev navngivet efter alfabetet, så ingen skulle være i tvivl om rækkefølgen. Det varingen tilfældighed, at familien slog sig ned i Tisvilde, for børnenes morfader kriminaljustitiarius Vitus Ingerslev (1838-1923) havde siden 1902 haft sin sommerbolig i Tisvilde Lunde, og hans broder øtatsråd Frits Ingerslev (1842-1924) havde siden 1912 boet i »Maistuen« på Hegnsvej. Her var han nabo til en anden fremtrædende jurist, professor i strafferet, dr.jr. h.c. Otto Haraldsen Krabbe (1872-1951), der havde købt grunden ved skoven som ung og underskrevet skødet den 24. december 1903, så det kunne blive årets julegave til familien. Siden har den hvide skovlåge været prydet af en lille rødmalet krabbe, der dengang viste, at det var her »Krabbeme« havde hjemme.

Gallionsfiguren på hjørnet af Skolestien og Solvangsvej.

Ved siden af Axel Trolle byggede endnu en læge. Lodden tilhørte Fogedgården, hvis ejer i 1912 solgte parcellen nærmest skoven til justitsråd Emil Zuschlag, der få dage senere, for det dobbelte beløb, videresolgte den byggegrund til læge Frederik Philipson Prahm (1868-1930). Også andet tyder på, at der i disse år har været tilløb til grundspekulation. To nabo grunde, der ligger ud for den store lysning i skoven, »Hegnsmændens mark«, var opkøbt af aktieselskabet »Tisvilde«, da de 1915-17 blev videresolgt til henholdsvis grosserer Poul Munk Plum 1883-1934) og stiftprovst Henrik Hoffmeyer (1865-1924).

I nærheden, på Solvangsvej byggede cigarfabrikant Carl Bendixen (1891-1982) i 1934 et hus i en etage, hvad der dengang var usædvanligt i Tisvilde. Familiens fire børn, har fra deres badehus ved nedgangen til »Bømevandet«, gennem en menneskealder taget livlig del i Tisvildelæges badeliv. Den store hjørnegrund ved Nordhusvej blev 1919 købt af generalkonsul Hjalmar Hartmann (1870-1945), der ved en sammenlægning af flere parceller skabte mulighed for at placere det store stråttækte træhus tilbagetrukket på et lidt forhøjet plateau, der sikrer et udsyn mod syd over den smukt beplantede grund med lysningen i skoven som baggrund. Mange vil huske, at Hartmann i en årrække havde anbragt en stor flot gallionsfigur i buskadsen på hjørnet af Skolestien og Solvangsvej. De lokale blade bragte jævnlig indignerede læserbreve fra folk, der i tussmørket var blevet forskrækkede ved at føle sig iagttaget af figuren med dens barske ansigts-træk og store sorteskæg.

Langs Nordhusvej etableredes en ubrudt række af boliger til nye sommerhusejere: Skoledirektør, dr. phil. Niels Bang (1857-1934), overkirurg, dr. med. Otto Mikkelsen (1895-1960), praktiserende læge August Hübschmann (1874-1939), matematikeren, professor, dr. phil. Frederik Fabricius-Bjerre (1903-1984), nyrefysiologen, dr. med. Jens Bing (1906-1980), civilingeniør Sverre Malm (1885-1947) og universitetssekretær Povel Fønss (1878-1959). Flere kunne nævnes, men billedet er klart: Nordhusvej blev erobret af belæste byboere med sans for den omgivende naturs store værdier. Grundene blev ikke forsøgt udlagt som haver, men bevaret som »naturgrunde«. De øvrige lodder på Overdrevet blev i disse år bebygget på lignende måde. Hvert hus har sin historie og sine historier. Fiskelejet havde i løbet af 10-15 år ændret karakter, så det blev kernen i en bebyggelse, der dels husede lokalbefolkning, dels nye sommerhusejere, hotelgæster og endelig byboere, der lejede sig ind for sommeren. Mønsteret var næsten som det skulle blive fremover, blot manglede det siden så almindelige fænomener, at byboere købte huse af de lokale. De første var dr. med. Alfred Pers (1865-1928) og Camilla f. Bramsen (1879-1964), der i 1912 købte strandfoged Johan Nielsens ejendom på Majbakken.

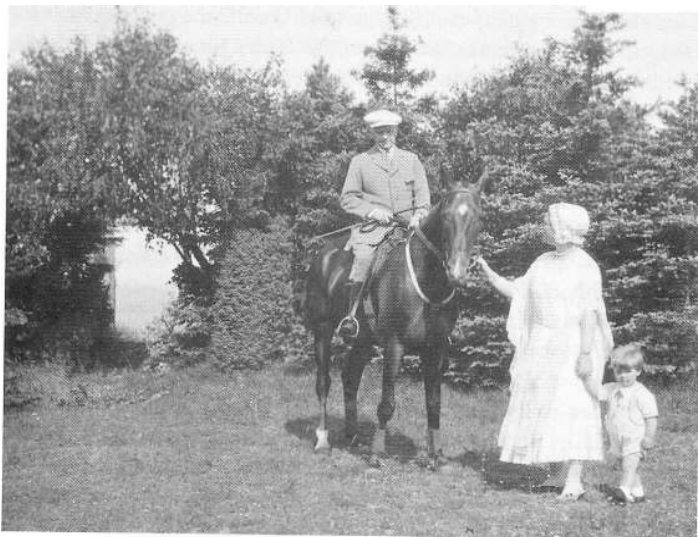
For begge parter betød det skelsættende forandringer, hvis forudsætninger beskrives så levende af de involverede, at de fortjener at blive gengivet med deres egne ord. Johan Nielsens søn Niels Nielsen (1879-1947) skriver: »Opførelsen af Huset husker jeg så godt; det var et af de værste Byggeforetagener, jeg mindes. Det påbegyndtes i 1891, men ved Haandværkemes utrolige Smølen, blev det ikke fuldført før efter to aars Forløb. Den 23. juni 1893 blev min Søster født, og den 13. Juli s. A. døde min Moder. Dette var et frygteligt Slag for min Fader. Jeg husker, hvor hans kønne brune Haar og Skæg i Løbet af forholdsvis kort Tid blev graasprængt. Den gamle Krø blev solgt 1894 (den brændte en Januar dag 1902). Fader, jeg og den lille Johanne flyttede nu ud i Huset ved Tisvildeleje. Vi havde

faaet en ældre Husbestyrerinde, som var hos os i 38 Aar. Herude i Huset, som efter en nærliggende Kæmpehøj blev kaldet »Tornen«, levede Fader saa en forholdsvis ensom Tilværelse. Der kunde undertiden i hans Natur forekomme en underlig Stejthed og Utilnærmelighed, der bevirkede, at han havde ondt ved at komme i Kontakt med Fiskerbefolkningen, paa faa Undtagelser nær; men til Gengæld er denne Befolkning en Slags Mennesker der lever under en anden Psykose end Folk »inde i Landet«. Dejligt var der ude paa »Tornen« i hin Tid. Den forholdsvis uberørte Natur, den dybe Fred, den vide Udsigt over Landet, over det store tyste Tisvilde Hegn og den vældige Havflade, som Kattegat fremviste for øjet, hvad enten det en Sommeraften under Småbølgerne klukkende Leg favnede den synkende Sol, hvis Straaler dannede en gylden Landevej fra Strandbredden og ud til den yderste Kiming i Horisonten, eller det en Sen-Oktober kvæld, under en forrygende Brandstorm af Nordvest viste Tænder - alt virkede betagende eller storladent efter sin Art. Trods den vidunderlige Naturskønhed, trods Freden og Roen og de idylliske Forhold i den ydre Ramme om dette Elysium, var der tre Ting, som bevirkede at Fader aldrig grøede rigtig fast herunde. Den ene var Moders Død. Erindringen om denne begivenhed vedblev for ham at kaste sin mørke Skygge over Stedet. Den anden var den ret skarpe Isolation Huset indtog ved sin Beliggenhed, og sidst men ikke mindst, Savnet af aandsbeslægtede Mennesker til at udveksle Tanker med. Aarene gik og Tiderne svandt indtil vi naaede Høst 1901, Farbroder (ejeren af Fogedgården) døde. Det var en haard mørk Tid at komme igennem. Et Aar stod Gaarden som Dødsbo, men saa skulde der træffes en afgørelse om det gamle Hjems Skæbne. Denne Beslutnings Virkeliggørelse kostede Fader en forfærdelig Sjælekamp.

Skønt han manglede lyst og evner for landbruget, lod Johan Nielsen sig dog gården tilskøde i 1902, for at bevare den i slægtens eje. De følgende 10 år boede han enten der eller på »Tomen«, hvorfra den stilfærdige og tænksomme mand bestred sine hverv som toldopsynsmand og strandfoged. Knud Olrik (1899-1973) omtaler i sine erindringer fra disse år »Koeføeds hus« (det hus Kielberg i 1895 havde bygget på Majbakken til Theodor Haarløv), og fortsætter - og inde bag dette et helt anderledes, tilhørende Fogedgården i Tisvilde, hvor en stille, sagte talende, historisk indstillet søn som strandkontrollør havde til huse.

I sommeren 1912 havde familien Pers lejet Koeføeds hus på Majbakken. Det var det år en vidunderlig sommer, som for familien skulle blive bestemende for alle senere. Omovervejelserne forud for købet af nabohuset skriver Camilla Pers:

»1 Sommerens løb kiggede jeg ofte ind paa den store grønne Plads foran Strandfogedens Hus, og Udsigten fra Koeføeds gik henover hans Lyngbakker, saa jeg kun e ikke undgaa ofte at tænke på det Hus og sammenligne de to Steder. De var uendelig forskellige; Koeføeds laa paa en Bakke med fri udsigt over Havet - tildels altsaa over Naboens Jord. Strandfogedens laa, trods de store frie Bakker, ganske gemt bag et Læbælte af Gran og Birk, saa man kun fra 1. Sal kunde seud over Vandet.

Drømmen ivækket: Alfred og Camilla Pers med forfatteren på »Fiskerbakken« i sommeren 1923.

Bag Huset var der en 16 Aar gammel Have med mange Dværgfrugttræer og Ribsbuske. Huset var ogsaa beboet om Vinteren og var derfor ikke med Havedør og den Slags Pjank, ligesom Udstyret var mørkt og vinterligt. Koeføds var et typisk Sommerhus og Udstyret broget og lystigt. De var ikke utilbøjelige til at vilde sælge og vi spurgte da Strandfogeden, om han vilde sælge os sine Bakker, saa vi kunde lægge dem til Koeføds Hus og eventuelt sælge noget fra. Han var en snurrig gammel Mand og han talte helst som en Bog. Hans Svar lod vente nogle lange Minutter paa sig. Saa sagde han: »Nej. Saalænge det staaer til mig, skal det ikke deles. Det hører sammen: Herude den barske vilde Natur og derude« (han pegede i Retning af Haven) »et lident Tomerose«. Senere har jeg ofte tænkt: Hvor havde han dog Ret den gamle!«.

Efter nogen planlægning om, hvordan huset kunne gøres luftigere og mere praktisk, blev det besluttet at give et bud på bygningeme og den udelte grund. Handlen blev afsluttet overgærdet og ejendommen fik navnet »Fiskerbakken«.

Fiskeme i Lejet ejede som nævnt de omkringliggende bakker, der blev befolket omkring åhundredeskiftet. Man har bibeholdt betegnelsen »Tisvildeleje« efter matrikelnummeret på de ca. 50 parceller, der ligger i det gamle fiskerleje og på den omliggende fælleslod, medens alle øvrige parceller i Tisvildeleje postdistribueret bærer betegnelsen »Tisvilde« efter matrikelnummeret.

Meget har forandret sig siden 1912. Hotellet måtte nedrives, erhvervsfiskeriet ophørte og byboerne overtog de fleste fiskerhuse. Der kommer tog hver time og bilismen flourer, alt er udstykket og ferieboligeme ligger tæt. Trods alt har det været muligt at opretholde den kontakt mellem den lokale befolkning og tilflytterne fra andre miljøer - der her er lykkedes så godt. Blandt de nuværende beboere af fiskerlejet og dets omgivelser er der en usvækket interesse for at beskytte det velfungerende kulturmønster og de omliggende naturværdier imod politisk og

økonomisk udnyttelse. Forhåbentlig vil det, gennem en fremsynet lokalplan, lykkes at bevare Tisvildelejes særegne miljø, så det vil kunne viderebringes til tiden der kommer, som vidnesbyrd om en kulturelt interessant samfundsudvikling, til inspiration og glæde for kommende slægter.

Kildehenvisninger

Christiansen, Poul: Personlige meddelelse.

Fiskelejegruppen: Fiskelejet i Tisvildeleje. Eget forlag. 1988, p. 1-21. Holm, Edvard: Sandflugtens dæmpning i Tisvildeegnen 1724-1738. Fra Frederiksborg Amt. Aarbog for 1907. Udg. af Frederiksborg Amts historiske Samfund 1907, p.1-19.

Haarløv, Rudolph: Slægten Haarløv. Meddelelser i Tilknytning til Stamtavlen. Upubliceret.

Jensen, Mogens Tving: Tisvilde Klo. Vejby Tibirke Selskabets årbog 1983, p. 6-23.

Jørgensen, Lisbet Balslev: Danmarks arkitektur. Enfamiliehuset. Gyldendal. København. 1979, p. 90-93.

Kielberg, Ib: Personlige meddelelser.

Olnik, Hans: Tisvildeegnen i gamle Dage. Fra Frederiksborg Amt. Aarbog for 1906. Udg. af Frederiksborg Amts historiske Samfund 1906, p. 1-59.

Olnik, Hans: Referat af professor H. Olniks Tale ved Asserbo 2Ys-08. Fra Frederiksborg Amt. Aarbog for 1908. Udg. af Frederiksborg Amts historiske Samfund 1908, p. 101-111.

Olnik, Hans: Tisvilde og Omegn. Historisk Oversigt og praktisk Vejledning. Hagenups Forlag, København 1920, p. 1-64.

Olnik, Knud: Tisvilde i århundredets første tiår. Kultur- og Folkeminder 1964. Udg. af Nordsjællandsk Museumsforening 1964, p. 105-111. Malling, Elisabeth: Bibliografi over Tibirke sogn 1900-1970. Arkivforeningen. Helsingørskommunes lokalhistoriske arkiv, 1981.

Nielsen, Niels: Fogedgaarden i Tisvilde. En kort Oversigt over dens Historie og Slægter igennem de svundne Tider. Fra Frederiksborg Amt. Aarbog for 1936. Udg. af Frederiksborg Amts historiske Samfund 1936, p. 78-96.

Pedersen, Hjalmar: Personlige meddelelser.

Pers, Camilla: Mit Ægteskabs Historie. Upubliceret.

Stuckenberg, Theodor: Langs Kysten. » Hver 8. Dag«. Juli-Sept. 1987, p.25-27.

Uhrskov, Anders: N. Nielsen, Tisvilde, og hans slægt. Kultur- og Folkeminder 1953. Udg. af Nordsjællandsk Museumsforening 1953, p. 25-37.